

פרשת **ב** א

צִדְקַת מִשְׁפָּחָה לַמִּתְנַבֵּא – ב'א

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים... – למה דווקא כאן ועכשיו?

פרשתנו חותמת את סיפור עשר המכות, אך עניינה העיקרי הוא יציאת מצרים. ומעניין שבאמצע העלילה המרתקת, בין מכת החושך ובין מכת בכורות, כמו "תקועה לה" פרשת "החודש", העוסקת במצוות "קידוש החודש", "החֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים" ראשון הוא לָכֶם לְחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה". ולא ברור, מה עניינה של מצוה זו רגע לפני יציאת מצרים ומדוע אי אפשר היה לשבץ אותה לאחר תום העלילה? פרשיה זו זוכה גם ליחס מיוחד, ורש"י פותח את פירושו לתורה בשאלה "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח ב-בְּרֵאשִׁית?". זאת אומרת, שמדובר בפרשה כה חשובה, עד ש לכאורה, מן הראוי היה לפתוח בה את התורה. ומכיוון שרק אחריה, מצטווים בני ישראל על קרבן הפסח, מצוה הקשורה ישירות ליציאתם הקרובה ממצרים, נכון להוסיף ולשאל, מה מיוחד כל כך במצוה זו, עד שנבחרה לשמש כ"סיפתח" למצוות שניתנו לעם ישראל, ולא פתח במצוה רלבנטית יותר למצבם?

רמז לחשיבותה הגדולה של מצוה זו ניתן למצוא בעובדה שזו אחת משלוש המצוות שקיומן נאסר ע"י היוונים : חודש, מילה ושבת. כדי להשיב, עלינו לתהות תחילה על קנקנה של מצוות קידוש החודש. על דרך הפשט ניתן לומר, שאנו מצויים בשלב מתקדם בתהליך הלידה של "בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל". עם ישראל עומד לצאת ממצרים, ממצרי הרחם. לכן, הקב"ה מבקש עוד בטרם נולד, להקדיש לו יומן ייחודי, בו יירשמו "דברי הימים" שלו. ומכיוון שתיעוד נכון מחייב ציון של תאריכים מדויקים הבנויים על משכי זמן שונים, הרי שיש להגדיר תחילה את יחידות הזמן 'חֲדָשׁ' ו'שָׁנָה', שתשמנה כאבני בניין ללוח השנה. ואכן, מייד בפסוק הבא, כבר נרשמת ביומן החדש משימה לבני ישראל, והם מצטווים לקחת לעצמם שה לקרבן פסח, הוראה שעליהם לבצע "בְּעֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַזֶּה". הלוח העברי, מיוחד לעם ישראל, ובנוי על מחזוריותם של הירח ושל השמש גם יחד. החודשים נקבעים על פי התחדשות הירח, ואילו השנים, דורשות התאמה למחזוריות השמש. התורה מצוה אותנו "שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאָבִיב וְעֵשִׂיתָ פֶּסַח לְהִי אֶלְקִידָךְ". כלומר, שבחישוב הלוח עלינו להקפיד על כך שחודש ניסן, ובו חג הפסח, יחול תמיד בעונת האביב.

מדוע 'ראש חֲדָשׁ' חל דווקא ביום שבו הירח מתחדש, כאשר הארתו היא המזערית ביותר, ולא כאשר הוא במילואו, במלוא אורו והדרו? ומדוע בכלל יש לקדש את החודש, ולתת לראש החֲדָשׁ ביטוי מיוחד כמו המוספים, הקרבנות המועלים בנוסף לקרבן התמיד היומי? ומדוע נבחרו דווקא המילים 'חֲדָשׁ' ו'שָׁנָה' כדי לייצג את פרקי הזמן שהן מבטאות? כדי להשיב על דרך פנימיות וחסידות, נעלה לשורשיהן של המילים, 'חֲדָשׁ' ו'שָׁנָה'. אגב, המילה חֲדָשׁ במקורה, לא באה לציין משך של תקופה, אלא את המולד או את היום בו מתחדשת הארתו של הירח, לאחר ש"פסקה". ניתן לאשש טענה זו בהסתמך על פנייתו של יהונתן לדוד "מָחָר חֲדָשׁ...", בהתייחסו לסעודת ראש החודש שנערכה אצל שאול. דוגמה נוספת ניתן למצוא בסיפור של השונמית, בשאלה שבעלה מפנה אליה כאשר היא שמחליטה ללכת אל אלישע הנביא, "מִדּוּעַ אַתְּ הֹלֶכֶת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא חֲדָשׁ וְלֹא שֶׁבֶת?". לכן, כדי לבטא תקופה, נעשה שימוש בביטוי "חֲדָשׁ יָמִים".

מהו עניינה של מצוות קידוש החֲדָשׁ? שורשה של המילה "חֲדָשׁ", הוא ח.ד.ש. במשמעות של חידוש והתחדשות. עד עכשיו היה עם ישראל, עם של עבדים. הַעֲבָד קרוי בשם זה, בשל הַעֲבֹדָה שאדוניו מטיל עליו. קיימים גם בני חורין הַעֲבֹדִים קשה (עצמאיים או שכירים), אך הם אינם קרויים עֲבָדִים. ההבדל המשמעותי שביניהם, הוא בזה שֶׁלַעֲבָד אין בחירה. אדם חופשי רשאי לבחור בין המעסיקים השונים ובין הַעֲבֹדוֹת השונות, מה שאין כן אצל הַעֲבָד. היבט נוסף של השוני ביניהם, הוא בכך שהחופשי אדון על זמנו, ומחליט מה לעשות בזמנו החופשי. אך אצל הַעֲבָד, אדוניו הוא הקובע לו את סדר הזמנים, ויכול גם לשנות אותו מבלי לנמק. בשל כך מאבד הַעֲבָד את רצונו לנהל את זמנו, ובעצם את חייו, והוצאתו לחופשי עלולה להכניס אותו לחרדה מפני האחריות הכבדה הנופלת לפתע על כתפיו : לְרַצוֹת, לבחור ולנהל את זמנו, ובעצם את חייו. לכן מתייחסת התורה גם לאפשרות שעבד יסרב לצאת לחופשי, באמרו "אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי... לֹא אֵצֵא חֲפְזִי". מצבו של העבד הוא סטאטי, אין לו סיבה לדאגה, הכל בגדר שגרה. כאשר הוא מַצְוָה, הוא נרתם מייד ועושה. אך אצל בן החורין, יש מקום לחידושים, עליו להתייחס לשינויים, שחלים כל הזמן.

ומכיוון שעם ישראל עומד לצאת לחופשי, מבית העבדים בו הוא מצוי, הוא מקבל בראשונה מצוה המתייחסת לחובת ההתחדשות והשאיפה המתמדת לשינויים לטובה. "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים", החידוש וההתחדשות הם במעלה עליונה בסדר החשיבות. עמידה במקום היא בגדר נסיגה. הביטוי 'ראש חֲדָשׁ' כמו מרמז לראש חֲדָשׁ. אסור שהראש שלנו והחשיבה שלנו יהיו מקובעים, "ראשון הוא לָכֶם לְחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה", שָׁנָה מלשון שינוי. כל שינוי מחייב התחדשות בהתאם, במחשבה, ברגש ובהתנהגות (בעשייה בפועל). ולא לחינם "ישראל מונין ללבנה" ואף נמשלו ללבנה. מאמצע החודש פוחתת והולכת הארתו של הירח, עד כדי נקודה שבה אורו אינו נראה כלל, אך דווקא אחרי נקודה זו מתגלה המולד, הסהר הדקיק המפציע מבעד לחשיכה. זהו מסר נוסף בעבורנו, שכמו בא לומר, שאל לנו לחשוש או להיבהל מעיתות של חשיכה. וכפי שאנו משבחים בתפילה את הקב"ה, "יוצר אור ובורא חושך". כמו שהקב"ה, היצר והגביל את שעות ההארה לתחום השעות של היום, כך הקב"ה הוא זה שברא את החושך, והכל לטובה.

איפה באה ההתחדשות לידי ביטוי, בשם חֲדָשׁ? אם נחלק את המילה חֲדָשׁ לשתיים, במתכונת חד-ש, נקבל בחלק הימיני

את **החז**, ה**חדות** וה**חידוד** הנדרשים לצורך ה**חידוש**, כמו הסהר הדקיק המפציע רגע אחרי שהירח "נעלם". ובחלק השמאלי של המילה, האות **שין**, שכשמה, רומזת ל**שיניים** (שינוי=חידוד) ול**שינוי**, ומיוצגת במלואה במילה **שְׁנָה**. ומה לשיניים ולשינוי? השיניים, גם החותכות וגם הטוחנות, הן הפותחות את תהליך האכילה והעיכול של המזון שלנו. חיתוך המזון ולעיסתו משנים את צורתו ממוצק לעיסה, אך למעשה מדובר בראשיתו של תהליך בו משתנה המזון שמקורו בדומם, בצומח או בחי ובנבים ממנו תאים חדשים בגופנו, הוא הופך להיות חלק מהאדם האוכל אותו.

לפי ספר יצירה, האות **ש'** הדומה בצורתה ללהבות **אש**, מייצגת את **האש** הרוחשת, את הלהבה העולה כלפי מעלה ומכלה את החומר הבוהר. ניתן למצוא לכך גם סימוכין גם בדברי חז"ל המסבירים את פשר המילה **שְׁמִים** כצירוף של המילים **אש ומים**. האש מחוללת שינוי קיצוני בחומר הבעירה, הוא עובר בדרך כלל גם **שינוי** במצב הצבירה, ממוצק או מנוזל, לגז, והחומר שהיה, כמו הפך להיות אנרגיה הנפלטת מבעירתו. מעניין לגלות שקיים קשר אמיץ בין **האש**, ה**חז** וה**שן**, והמכנה המשותף הוא האכילה. האש **מאכֶּלֶת** את החומר, כפי שאנו מוצאים אצל משה הניגש לראות את הפלא, "וְהִנֵּה הַסֶּנֶה בַעַר בְּאֵשׁ וְהַסֶּנֶה אֵינְנוּ אֶפְלֵ". המילה **להבה** נגזרת מהמילה **להב**, צידה ה**חז** של הסכין, הקרויה גם **מאכֶּלֶת**, מכיוון שהיא כמו "**אוכלת**" ומכלה את חייו של בעל החיים הנשחט על ידה.

אצל עם ישראל אין הכוונה רק להתחדשות בחומר, אלא דווקא להתחדשות רוחנית באמצעות גילוי של חידושים בתורה, "וְשִׁנְיָתְם לְבָנֶיךָ". עלינו לגרוס וללעוס את דברי התורה, "סם החיים", ולחדד בהם עד כדי ירידה לשורשים, לאותיות, לטעמים ולניקוד, להפיק מהם את כל ניצוצות החיות, להתחדש ולגדול באמצעותם. הזמן הוא בעצם **החיים** שניתנו לנו, ועלינו ללעוס היטב ולמצות את האורות הטמונים בו, עד כדי "דקה מן הדקה" (תרתני משמע), להפיק מתוכו את הניצוצות ולהתחדש מכל חלקיק של **שְׁנָה**.

ההתחדשות שבחודשים - בהעמקה

קל לנו יותר לקבל את השינוי כפי שהוא בא לידי ביטוי במהלך ה**שְׁנָה**, שהרי השורש **ש.נ.ה** משמעותו **שינוי**. השינויים לאורך ה**שְׁנָה** ניכרים לעין ולגוף ומחייבים אותנו להתייחס אליהם בהתאם, בחילופי העונות, בשינויי מזג האוויר, בשינויים באורכי היום והלילה, ברמת ההארה ועוד. אך השינוי שחל בגודלו של הירח ובמידת הארתו נראה מינורי יחסית, ומאוד לא משמעותי, ומדוע לתת לו משקל כה רב? איפה בא השינוי החודשי לידי ביטוי בפנימיות?

במצוות קידוש החודש התורה קובעת לנו לגבי חודש ניסן, "רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשְּׁנָה". הבה נבדוק איפוא את הזיקה והיחס בין **חֹדֶשׁ לְשְׁנָה**. ידוע לכול שהשנה בנויה מ-12 חודשים. לכאורה, מדובר במספר חסר משמעות שבמקרה מייצג את מספר חודשי השנה. אך אם נחפש אחר מופעים נוספים של מספר זה, נגלה שיש לו משמעות מיוחדת, ולא רק ביהדות. היום וגם הלילה מתחלקים ל-12 שעות. וראה זה פלא, עם ישראל אף הוא בנוי על 12 שבטים דוקא. גם בחושן היו משובצות 12 אבנים, ולהבדיל, גם האסטרונומיה בנויה על 12 מזלות. מה עומד אם כן מאחורי המספר 12, ובמה חשיבותם של 12 חודשים דוקא?

לקב"ה שמות שונים, שעל פי קבלה, כל אחד מהם מייצג מידה מסוימת ממידותיו של הקב"ה. השם **א-ל** למשל, מייצג את מידת החסד, "חֶסֶד א-ל כָּל הַיּוֹם". השם **אֱלֹקִים** מייצג את מידת הדין/הגבורה ואילו השם **י-ה-ו-ה** מייצג את מידת הרחמים המשפיעה אורות אלוקיים מלמעלה למטה. המיוחד בשם **י-ה-ו-ה** הוא בכך שכל צירוף של ארבע אותיותיו, אף הוא שם משמותיו של הקב"ה ומייצג מידה אחרת. אם נבדוק מה מספר הצירופים השונים שניתן לבנות מהאותיות **י-ה-ו-ה**, נגלה שמדובר ב-12 צירופים. לכל חודש צירוף מיוחד, הגורם להתחדשות של הארה ייחודית משלו. הצירוף של חודש ניסן הוא **י-ה-ו-ה**, המקור ("ראש **חֹדְשֵׁים**") המייצג את מידת הרחמים, הארה ללא הפרעות ועכבות. ואכן, חודש ניסן הוא חודש של התרחבות, של הארה, של יציאה החוצה, של פריחה ולבלוב. ואנו אכן רואים, שבני ישראל זכו לצאת ממצרים בחודש זה, למרות שהיו עדיין בגדר עובדי עבודה זרה.

השם **י-ה-ו-ה** מורכב משני "חצאים", **י-ה-ו-ה**. ככל שנשמר הסדר המקורי בצירופים האחרים, בתוך החצאים ו/או בין החצאים, כך המידה באותו חודש נוטה יותר למידת ה**רחמים**, וככל שנעשים יותר חילופים והיפוכים בצירוף המקורי, כדי להגיע לצירוף של החודש, כך המידה שלו נוטה יותר למידת ה**דין**. הצירוף של חודש תשרי למשל, הוא **ו-ה-י-ה**, החלפה אחת בלבד בין שני החצאים. ואכן, בחודש תשרי הימים מתקצרים, ההארה פוחתת ויש התכנסות והסתגרות בבתיים. הצירוף של חודש תמוז, ה**ו-ה-ל**, הוא "הקשה" מכולם, מכיוון שהוא בנוי משלושה היפוכים, היפוך של שני החצאים, וגם היפוך של סדר האותיות בכל אחד משני החצאים. ה**ו** במקום **ו-ה** וגם ה**ל** במקום **י-ה**. אם ניקח את החצי הראשון - 'הו' - נקבל מילת קריאה של כאב, ואם ניקח את החצי השני, 'הל', נקבל מילה שמשמעותה קינה (קינות ביחיד). ואם נפשפש בעברו של חודש תמוז, נגלה שאירעו בו דברים קשים מאוד בעם ישראל, חטא העגל ב-ל"ז בתמוז, וחטא המרגלים שהוכן ו"התבשל" על ידם במהלך 40 ימי שליחותם, כשחודש תמוז כולו כלול בתקופה זו ונוטל בהם את החלק הארי.

דבר חסידות

"יִלְכּוּ מִחֵיל אֶל חֵיל... " - מעלה היא מעלה, רק כשהיא מביאה לעליה ולהתעלות.

כשנשארים בה - היא הופכת לחיסרון.

(מדברי אדמו"ר הרי"צ - ליקוטי דיבורים)

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות, במייל או במסר, אנא פנה אל ghananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.